

AKARYAKIT PİYASASINDA 10 NUMARA YAĞ SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

NİSAN 2008

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

ÖZET

Özellikle 2007 yılının ortalarından itibaren 10 numara yağ adı altında, başta önemli miktarı düşük viskoziteli baz yağ olmak üzere, çeşitli maddeler dizel araçlarda motorin yerine kullanılmak üzere teneke içinde satılmaya başlanmıştır. Üreticilerinin önemli bir kısmı lisanslı madeni yağ işletmeleri olan, zaman zaman fatura karşılığı işlem gören bu ticari faaliyet neticesinde konu özellikle tüketicinin bilinçli olarak kendi mülkiyetinde olan ki araca, daha ekonomik olan, akaryakıt dışı bir ürünü yine kendi tercihi doğrultusunda koyması şeklinde gelişmekte ve bu durumda üretici ve satıcı üzerinde doğrudan hukuki yaptırımların gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir.

Bu şekilde, petrol piyasası kanunu ile oluşturulan sistematığı aldatan ve mevzuattaki boşlukları kullanarak sorumluluğu bireysel tüketiciler üzerine yıkmaya çalışan bir yöntem oluşmuş ve bu yöntem üzerinden akaryakıt piyasasına giriş önemli boyutlara ulaşmıştır. Konu 5015 sayılı yasa ve takip eden uygulamalar ile kurulan sistematığın ciddi şekilde aldatılarak hukuksal yaptırımların zorlaştırıldığı bir zemin üzerinde gelişmekte olduğundan sektör ve ülke menfaatleri açısından büyük önem taşımaktadır.

Benzer yöntemlerin kullanıldığı bir başka sorun 2005 -2006 yıllarında biodizel adı altında yapılan sahte piyasa faaliyetlerinde yaşanmış, biodizel üretimine lisans koşulu getirilmesi, teknik standartların tamamlanması ve aynı zamanda bitkisel yağ fiyatlarındaki artış sonucunda bu alandaki faaliyetler büyük ölçüde azalmıştır. Tüm bunlara rağmen sahte biodizel uygulaması ülkeye yaklaşık 400.000 \$ civarında bir vergi kaybına neden olmuştur. Yine bu dönemde PETDER ve üyeleri olarak bu sorunun sektöre ve ülkeye verdiği zarara dikkat çekilmiş ve alınan önlemlerin yanı sıra dünya pazarlarındaki bitkisel yağ fiyatlarının ciddi şekilde artması bu sorunun büyük ölçüde çözümlenmesine katkıda bulunmuştur. . 10 numara yağ sorununun çözümü, herne kadar içinde akaryakıt eşdeğeri vergilendirmenin yapılmadığı bazı ürünler üzerinde yoğunlaşmış olsada, sadece mali önlemler ile değil, hukuksal, teknik ve idari boyutta alınacak tedbirler ile birlikte ve bir bütün olarak değerlendirildiğinde gerçekleştirilebilir.

Bu amaçla 10 numara yağ adı altında sistemin nasıl aldatıldığını, piyasadaki uygulama boyutunun hangi düzeye ulaştığını ve ne tür önlemler alındığında çözüme ulaşılabileceğini bir rapor altında derlemenin ve ilgili Kurum ve Kuruluşların dikkatine sunmanın bir sektör sorumluluğu olduğu düşünülmüş ve bu rapor hazırlanmıştır. 10 numara yağ sorunun çözümü için akaryakıt olarak vergilendirilmemiş olan baz yağ, atık yağ vb. gibi ürünlerin akaryakıt amaçlı kullanımını halinde uygulanacak cezai işleme dair hukuksal zeminin güçlendirilmesi, baz yağ üretimi, atık yağların kullanımı da dahil olmak üzere madeni yağ üretiminin lisanslandırılarak bu alandaki piyasa faaliyetlerinin kontrol altına alınması, vergilendirme ve mali alanda düzenlemeler ile doğrudan bu konuya yönelik denetim ve kontrollerin yapılması önerilmektedir. Önerilerin her biri ayrı ayrı açıklanmış ve bu önerilerin bir bütün olduğu ve bir birinden ayrı olarak uygulanmasının soruna çözüm oluşturmayacağı görüşü vurgulanmıştır.

1- 10 NUMARA YAĞ UYGULAMASI HAKKINDA GENEL AÇIKLAMA :

10 numara yağ esasen toplam yıllık tüketiminin 10-15.000 ton/yıl olan oldukça düşük viskoziteye sahip (akışkan özelliği yüksek olan) bir tür madeni yağdır. Teknik özellikleri itibarı ile motorin ile karıştırılmaya uygun olan ve hatta bazı araçlarda doğrudan yakıt yerine kullanılabilen baz yağ veya madeni yağ türlerinin piyasa fiyatlarının vergilendirilmiş motorin fiyatlarının altında olması nedeni ile motorin yerine kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle spindle veya light neutral olarak bilinen düşük vizkoziteli yağların bu amaçla kullanılması ve satılması ile başlayan bu uygulama giderek atık yağlar, kaçak akaryakıt ve diğer başka maddelerin de kullanılmaya başlanması ile yayılmıştır. Özellikle 2007 yılının ikinci yarısından itibaren piyasada tenekeler içinde 10 numara yağ adı altında başlayan bu faaliyet giderek yayılmış ve bugün ülkenin hemen her yerinde yaygın bir şekilde yapılır hale gelmiştir. Motorin pompa fiyatları 2,4- 2,9 YTL/lit arasında değiştiği dönemde 10 numara yağın litresi 1,5-1,7 YTL civarında satılırken petrol fiyatlarının artışı ile birlikte bugün 10 numara yağ piyasasının 1,7-1,9 YTL/lit civarında olduğu görülmektedir. Doğrudan akaryakıt piyasasına bu şekilde akaryakıt ÖTV'si ödemeksizin yapılan satışlar nedeni ile ciddi bir vergi kaybının yanı sıra önemli boyutta bir piyasa faaliyeti yasaları aldatmak şeklinde gerçekleşmektedir. Bu satış işleminin (istenildiğinde) faturalı olarak, madeni yağ satışı adı altında tenekeler içinde ve madeni yağ lisansı olan işletmeler tarafından gerçekleştiriliyor olması ve satış işleminin akaryakıt istasyonları dışında yapılması petrol piyasası mevzuatı uyarınca konunun yasal zemin içinde gerçekleştirildiği görüntüsünü vermekte ve aynı zamanda kullanıcının kendi tercihi ve isteği doğrultusunda kendi mülkiyetindeki araca ikmal edilmesi nedeni ile petrol piyasası mevzuatının ilgili hükümlerinin uygulanmasını güçleştirmektedir.

2- 10 NUMARA YAĞ ADI ALTINDA YAPILAN PİYASA FAALİYETİNİN BOYUTU :

2-1. Baz yağ tüketim miktarları :

Yukarıda belirtildiği gibi 10 numara yağ adı altında yapılan piyasa faaliyeti ülkemizin gerçek talebi olan yıllık 10-15 bin tonluk pazara hitap eden ince ve düşük vizkoziteli yağların oluşturduğu piyasanın tamamen dışına çıkmış, hemen her yerde tenekeler içinde motorin alternatifi olarak akaryakıt piyasasına satılan bir ürün haline dönmüştür. Bu isim altında, teknik özellikleri itibarı ile 10 numara yağa yakın olan ürünlerin yanı sıra farklı maddeler, atık yağlar veya kaçak motorin de satıldığı bilinmektedir. Bu nedenle söz konusu piyasa faaliyetinin boyutu üzerine yapılacak olan analizin temel göstergeleri olarak

- a) Türkiye'nin toplam baz yağ üretimi, ithalat, ihracat hareketleri
- b) Türkiye'nin toplam madeni yağ pazarındaki gelişmeler
- c) Atık yağ toplama, bertaraf ve geri kazanım faaliyetlerindeki gelişmeler
- d) Türkiye'nin akaryakıt pazarındaki talep değişimleri
- e) Piyasadan edinilen bilgiler ve gerçek saha gözlemleri üzerine dayalı çalışma yapılması gerekmektedir.

Özellikle a) ve b) maddesinde belirtilen Türkiye'nin baz yağ ve madeni yağ tüketim miktarları, ithalat ve ihracat hareketleri üzerine yeterli ve resmi veriler olmadığı ve bu alandaki veriler yayınlanmadığı için kesin ve somut bir analiz yapılamamaktadır. Bu alandaki edinilen ve kesin olmayan bilgilere göre Türkiye'nin 2007 yılı baz yağ tüketimine ilişkin rakamları, 1

TÜPRAŞ rafinerisinin üretimi yaklaşık 300.000 ton, toplam ithalatın ise 450.000 ton civarında olmak üzere yaklaşık 750.000 tonluk bir faaliyeti göstermektedir. Türkiye'nin geçmiş yıllardaki baz yağ kullanım istatistikleri incelendiğinde ülkenin toplam baz yağ ihtiyacının 400.000 ton civarında olduğu görülecektir.

ENERJİ Piyasası Düzenleme Kurumunun yayınladığı petrol sektör raporu Türkiye'nin baz yağ hareketindeki "normal dışı" durumu açıkça ortaya koymaktadır.

	2005	2006	2007
BAZ YAĞ İTHALAT İZİNİ	319.694	480.587	685.899
KULLANILAN BAZ YAĞ İTHALAT İZİNİ	213.514	307.402	421.917

Bu tabloya göre Türkiye'nin baz yağ ithalatı son iki yılda 210.000 tonluk bir artış göstermiştir. Esasen toplam madeni yağ tüketimi ise 300.000 – 350.000 ton arasında değişmeden sabit kalmıştır.

Madeni yağ piyasasındaki büyüme ve Türkiye'nin madeni yağ ihracatındaki artışta göz önüne alındığında ve baz yağ ithalat ve kullanımına ilişkin yukarıdaki bilgilerin doğru olduğu kabul edildiğinde, gerçek talebin 200-250.000 ton üzerinde bir baz yağ tüketiminin söz konusu olduğu tahmin edilebilir. Bu miktarın önemli bir kısmının 10 numara yağ adı altında piyasa giren maddelere yöneldiği düşünülmektedir.

2-2. Madeni yağ pazarı :

Türkiye'nin madeni yağ sektöründeki gelişmelere yönelik resmi ve gerçek rakamlar henüz yayınlanmamış bulunmaktadır. PETDER olarak madeni yağ pazarında faaliyet gösteren önemli şirketlerin gönüllü katılımı ile yapılan pazar gelişimi bilgileri üzerinden bazı tahminlerde bulunmak mümkündür. Aşağıda 2007 yılına ait madeni yağ pazarının yaklaşık %80'ininden daha büyük bir bölümünü oluşturduğu düşünülen (Akpert, Alpet, BP, Castrol, Mobil, Opet, Petrol Ofisi, Shell ve Total) şirketlerin katılımı ile oluşturulan veriler yer almaktadır. Bu tabloya göre toplam madeni yağ pazarının yaklaşık %80-85'inin 350.000 ton civarında olduğu görülmektedir. Bu analizde Türkiye'de toplam madeni yağ pazarının talebin 500.000 tonun üzerinde olmadığını ve bu yaklaşımdan yola çıkıldığında baz yağ talebinin 400.- 450.000 ton civarında olduğunu doğrulamaktadır.

Motor yağları			150.256
	<i>Monograde</i>	24.858	
	<i>Multigrade</i>	125.398	
Transmisyon yağları			23.800
	<i>Monograde</i>	9.815	
	<i>Multigrade</i>	13.985	
Kimyasallar			27.399
	<i>Antifiriz</i>	25.041	
	<i>Hidrolik</i>	2.358	

Endüstriyel yağlar			107.037
	<i>Diğer</i>	<i>39.330</i>	
	<i>Hidrolik</i>	<i>41.076</i>	
	<i>Proses</i>	<i>26.631</i>	
Deniz yağları			26.759
Gres			12.730
Toplam Madeni Yağlar			347.981

2-3 . Atık yağlar ile yapılan piyasa faaliyetleri :

10 numara yağ konusunda bir başka önemli uygulama ve piyasa faaliyeti de atık yağlar alanında yapılan ve kayıt altına alınamayan faaliyetlerden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin hemen her yerinde atık madeni yağlar yüksek bedeller ödenmek sureti ile son derece yaygın olarak yüksek bedeller ödenerek toplandığı bilinmektedir. Bu konuyu düzenleyen Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanan atık yağların kontrolü yönetmeliği hükümlerine rağmen toplanan atık yağların kayıt altına alınması konusunda arzu edilen başarı sağlanamamış durumdadır. Esasen doğru imha (bertaraf) yöntemleri uygulandığında ticari bir kazanç elde etmenin mümkün olmadığı, tam tersine bertaraf işlemlerinin önemli ek maliyetler oluşturduğu bir ortamda atık yağların piyasadan önemli bedeller ödenerek ve yaygın bir şekilde toplanması ve bu işlemin bir türlü kayıt altına alınamaması bu alandaki kayıt dışı uygulamaların açık göstergesidir. Bu şekilde toplanan atık yağların gerçek anlamda endüstriyel rafinasyon ve geri kazanım sürecinden geçmeksizin tekrar madeni yağ veya akaryakıt piyasasına girdiği ve bu alanda da önemli büyüklükte bir faaliyetin olduğu bilinmekte ve bu faaliyetin bir bölümünün 10 numara yağ adı altında piyasaya girdiğinde görülmektedir. Nitekim Türkiye'de yılda oluşan atık madeni yağ miktarının 200-250.000 ton /yıl düzeyinde olması beklenirken, tüm lisanslı ve resmi kayıtlara giren toplama miktarı 15-20.000 ton seviyesinde belgelenebilmektedir. Geri kalan 150 -200.000 tonluk bir atık yağ ticaretinde bu alanlarda konu edildiği düşünülmekte ve sadece atık madeni yağların kayıt dışı kullanımının neden olduğu vergi kaybı 150 Milyon \$ /yıl olarak hesaplanmaktadır.

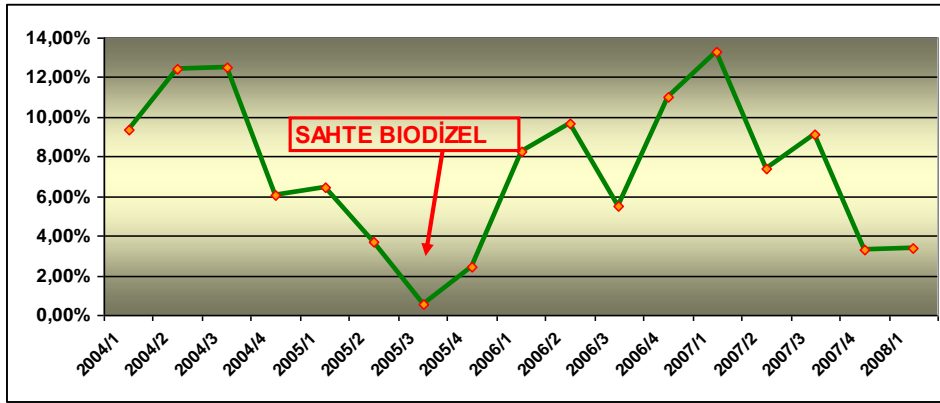
Nitekim, 10 numara yağ konusundaki piyasa gözlemleri ve bu gözlemlere dayanılarak yapılan değerlendirmeler de yukarıdaki analizleri doğrulamakta ve 10 numara yağın ülkenin hemen her yerinde ve oldukça yaygın bir şekilde yapıldığını yol boylarında, kamyon garajlarında ve oto sanayilerinde kolaylıkla ve açık ortamlarda satıldığı görülmektedir. Bazı yağ tüketim rakamları, atık yağ konusundaki faaliyetler ve piyasa gözlemleri bir biri ile örtüşmekte ve 10 numara yağ adı altında yapılan işlemlerin yıllık 250.000 tonun üzerinde olduğunu düşündürmektedir.

2-4 : Motorin piyasasındaki gelişmeler:

Petrol piyasası kanununu takip eden lisanslandırma, ulusal marker uygulaması, EPDK denetimleri ve yazar kasa uygulamaları motorin piyasasındaki kaçak ve kayıt dışı

uygulamaların son yıllarda azalması yönünde olumlu bir etken olmuştur. Nitekim 2006 ve 2007 yıllarında motorin tüketimi ile toplam otomotiv yakıtlarındaki tüketim normal ekonomik büyümenin oldukça üzerinde bir artış göstermiş ve bu artış sektörün büyük bölümü tarafından kaçak ve kayıt dışı faaliyetlerin azalması ve resmi kayıtlı piyasalara kayma olarak yorumlanmıştır. Özellikle 2006 ve 2007 yıllarındaki resmi ve kayıtlı motorin piyasasındaki tüketim artışının 300-500.000 ton/yıl düzeyinde bir bölümünün kayıt dışı alandan çıkararak resmi ve kayıtlı tüketim haline dönüştüğü söylenebilir.

Diğer taraftan bu olumlu çizginin, 2007 yılının son çeyreği ve 2008 yılının ilk döneminde sürdürülemediği görülmektedir. Petrol fiyatlarındaki sürekli artış ile yüksek vergilerin neden olduğu yüksek akaryakıt fiyatlarının piyasaya ve tüketime olan olumsuz etkisinin yanı sıra, içinde bulunduğumuz bu dönemdeki genel ekonomik durgunluğun da etkisi ile 2007 yılının son çeyreği ve 2008 in ilk çeyreği resmi ve kayıtlı motorin piyasasındaki bu yavaşlamaya neden olduğu düşünülmektedir. Buna ilave olarak 10 numara ve benzeri isimler ile piyasadaki kural dışı uygulamaların yaygınlaşmış olmasının son aylardaki bu yavaşlama üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

Resmi ve kayıtlı motorin tüketimlerinin her bir çeyrek dönemin bir önceki çeyrek döneme göre değişim çizgisi

Gerek resmi ve kayıtlı motorin satışlarındaki azalma, gerekse baz yağ ve atık yağlar ile ilgili rakamsal göstergeler birbirini doğrulamakta ve 10 numara yağ ve benzeri isimler ile motorin piyasasına giren madde miktarının 250.000 ton /yıl seviyesinin üzerinde olduğu düşünülmektedir.

2-5 : 10 numara yağ, atık yağlar ve endüstriyel anlamda rafine edilmiş madeni yağlara ilişkin teknik değerlendirme :

Piyasada satılan 10 numara yağlar ile atık yağlardan elde edilerek satılan baz yağ ve mamüller, atık madeni yağlar ile ileri teknoloji endüstriyel tesislerde rafine edilerek elde edilen baz yağlar kullanılarak ODTÜ – PAL laboratuvarlarında yapılan analizler yukarıda genel anlamda yapılan yorumları doğrulamaktadır.

Ekte sunulan analiz raporları endüstriyel rafinasyon teknikleri uygulanarak atık yağlardan üretilen baz yağdaki toplam kirlitici miktarını %0 olarak gösterirken, atık yağdaki ve geri kazanılmış yağ olarak piyasa sürülen yağlar ile 10 numara yağ adı altında piyasada satılan yağlardaki toplam kirleticiler ile ağır metal oranlarının yüksekliğini göstermektedir. Bu analizlerde piyasada 10 numara yağ ve/veya geri kazanılmış yağ olarak satılan maddelerin esasen birbiri ile karıştırılmış ürünler olmasının teknik göstergesinin yanı sıra bu tür yakıtların kullanılmasının çevre açısından oluşturduğu zararı ortaya koymaktadır.

3- ÇÖZÜM ÖNERİLERİ :

10 Numara yağ sorunu esasen petrol piyasası kanununun, vergi mevzuatının, çevre mevzuatının ve tüketicinin korunmasına yönelik mevzuatların sistematik bir aldatması olarak görülmeli ve bu nedenle kapsamlı bir önlemler bütünü olarak konuya yaklaşılmaları ve mali, hukuki, teknik ve denetim mevzuatında ve uygulamalarında alınacak önlemler bütünü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, sorunun çözümünü bir önlemler paketi olarak bir bütün halinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Sadece vergi veya sadece denetim alanında yapılacak çalışmaların yetersiz kalacağı ve bugün 10 numara adı altında satılan ürünlerin yarın başka bir isim altında farklı yöntemler ile piyasaya girmesine engel teşkil etmeyeceği düşünülmektedir.

3-1 MALİ ALANDA ALINABİLECEK ÖNLEMLER :

3-1.1. Vergi . Bu tür kötü niyetli piyasa faaliyetleri ağırlıklı olarak akaryakıt eşdeğeri ürünler arasındaki vergi farklılıklarından oluştuğu bilinmektedir. Bu uygulamada baz yağ ve veya madeni yağlardaki ÖTV farkının oluşturduğu piyasa fiyatındaki farklılığı bu tür yasa dışı faaliyetlerin önemli gelir kaynağının oluşturmaktadır. Bu nedenle düşük viskozitedeki baz yağlar ile madeni yağ ürünlerine akaryakıt eşdeğeri vergi uygulanması bu sorunun çözümü için sıklıkla önerilmektedir. Diğer taraftan vergi artışının bu ve benzeri ürünleri doğru anlamda kullanan, yasa ve kurallara uygun davranan tüketici ve işletmelere ilave mali yükler getireceği ve bu anlamda da doğru uygulamaları cezalandıracağı değerlendirilmesi de yapılmaktadır. 10 numara yağ konusunda sadece spindle oil (2710.19.99.00.21 GTİP) ve light neutral (2710.19.99.00.22 GTİP) ile sınırlı kalmak üzere akaryakıt eşdeğeri bir ÖTV düzenlemesinin bu sorunu önemli ölçüde azaltacağı düşünülmektedir. Sadece belirli madeni yağ ve baz yağ türlerini kapsayacak olan akaryakıt eşdeğeri vergi uygulamasının bu tür yağları gerçek sınıai üretim amaçlı bu yağların kullanan endüstri kollarına ek maliyet bindirilmemesi için sınıai tüketime yönelik kullanımlarda ÖTV artışı yapılmaması, veya bu tür kullanım alanlarında vergi iadesi yöntemine başvurulması yapılacak vergi düzenlemesinin sınıai tüketim amaçlı kullanımın dışında tutulması önerilebilir. Diğer taraftan sadece vergisel anlamda yapılacak bir düzenlemenin bu sorunu tamamı ile çözmeyeceği açıktır. Çünkü özellikle atık yağlardan yapılan baz yağ üretimi ve biyoyakıt üretiminde lisans ve kayıt altına alınmaması halinde aynı faaliyet bu kez bu alanda genişleyecek ve ÖTV artışının neden olacağı fiyat farkı dolayısı ile kontrol edilmeyen bu piyasa alanında yayılacaktır.

3.1.2. Mali Belge Düzenine İlişkin Önlemler : Otomotiv yakıtı olarak vergilendirilmemiş ürünlerin bu alana girmesine engel olmak veya bu alanda müteselsil sorumluluk yaratmak ve mali evraklarda bu tür belgelerin kontrol ve denetimini sağlamak için akaryakıt harici ürünlerin satış evrakına / faturalara “otomotiv yakıtı olarak vergilendirilmemiştir” ifadesinin yazılması önerilmektedir. Bu tür bir ifadenin resmi satış evrakı olan fatura üzerine yazılma zorunluluğu söz konusu maddeleri üreten ve / veya kullananlar üzerinde yasal yükümlülüklerin oluşmasını ve farkındalığın gelişmesine katkı sağlayacak aynı zamanda yapılacak mali denetimlerde masraf olarak beyan edilen belgelerin akaryakıt olarak vergilendirilen ürünleri ne derecede kapsadığının kontrolüne olanak sağlayacaktır.

3-2 : HUKUKİ ÖNLEMLER:

3.2-1: Otomotiv Yakıtı Olarak Vergilendirilmemiş Ürünlerin Bu Amaçla Kullanılması Halinde Tüketiciye Kadar Uzanan Yasal Yükümlülüklerin Oluşturulması : 10 numara yağ vb. gibi otomotiv yakıtı olarak vergilendirilmemiş ürünlerin kullanıcıların bilgisi dahilinde ve bilerek kendi mülkiyetindeki araca konulması halinde tüketiciyi de yükümlülük altına alan yasal düzenleme yapılması bu alandaki hukuksal boşluğun giderilmesi yararlı olacaktır. Mevcut hukuksal yapı içinde söz konusu akaryakıt olarak vergilendirilmemiş maddelerin akaryakıt olarak kullanıcının kendi tercihi ve bilgisi dahilinde kullanılması durumunda kullanıcıyı da sorumluluk altına alan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu alandaki eksikliğin giderilmesi yapılacak cezai işlemlerin hukuksal zeminini güçlendirecektir.

Bu amaçla, 5015 sayılı kanundaki kaçak akaryakıt tanımlamasının kapsamında bir düzenleme yapılarak hem üretici hemde tüketicinin sorumluluğu arttırmak üzere aşağıdaki Kanun değişikliğinin yapılması önerilmektedir. 5576 sayılı kanun ile kaçak akaryakıt, “Kurumca belirlenen oranda ulusal marker içermeyen” ve / veya “akaryakıtı dönüştürülmek maksadı ile kullanılan veya bulundurulmuş akaryakıt haricinde kalan solvent, madeni ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünleri” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlama içinde “atık yağ” ve “atık maddeler” ifadelerine de yer verilmesi ve “aynı zamanda akaryakıt olarak vergilendirilmemiş ürünlerin bu maksatla kullanılması” ifadelerinin konulması mevcut tanımlamadaki hukuksal boşlukların giderilmesine katkıda bulunacaktır. Bu tanım üzerinde yapılması önerilen yasal mevzuat değişikliği madde olarak aşağıda önerilmektedir.

5015 sayılı petrol Piyasası kanununda yapılması önerilen değişiklik..

Mevcut metin :2. madde 21.bendi

c) Kurumdan izin alınmadan; akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünlerinden elde edilen akaryakıtı ya da akaryakıtı dönüştürmek maksadıyla kullanılan veya bulundurulmuş akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünlerini,

Önerilen metin :

c) Kurumdan izin alınmadan; akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî ve baz yağ, asfalt, solvent nafta, **atık maddeler** ve benzeri petrol ürünlerinden elde edilen akaryakıtı ya da

akaryakıtı dönüştürmek amacıyla kullanılan veya **akaryakıt olarak kullanılmak üzere** bulundurulmuş akaryakıt haricinde kalan solvent, **atık yağ**, madenî ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünlerini,

3.2-3 : Atık Yağlardan Yapılan Baz Yağ Üretimine Lisansın Bağlanması:

Türkiye’de piyasadan toplanan atık madeni yağlar kullanılarak baz yağ üretimi faaliyetine konu eden çok sayıda işletme ve tesis bulunmaktadır. Esasen baz yağ üretimi aynı ham petrolden baz yağa giden süreçte olduğu gibi oldukça kompleks ve endüstriyel büyüklükte yatırım ve teknoloji gerektiren ileri teknoloji ürünü sınırlı ölçekte büyük yatırım gerektiren işlemlerdir. Ancak ülkemizde bu alandaki uygulamaların tamamı atık yağların fiziksel olarak arıtılarak bir ön işleme tabi tutulmasından ibaret olup bu şekilde işlenen atık yağlar tekrar kullanılmak üzere piyasaya sunulmaktadır. Bu şekilde ikinci kalite madeni yağ ürünü olarak veya doğrudan baz yağ olarak piyasaya sunulan miktar bilinmediğinden neden olduğu vergi kaybı hakkında net bir analiz yapılamamaktadır. Ancak bu alanda 100-150.000 ton yıl civarında atık yağlardan mamul ürün veya baz yağların piyasaya girdiği tahmin edilmektedir.

Halen petrol piyasası mevzuatının uygulamalarına göre sadece baz yağ üreten bir rafinerinin veya EPDK dan işletmenin lisans alması gerekmemektedir. Bu alanda piyasa düzenleyici Kurum tarafından bir düzenleme yapılmamış olması nedeni ile atık yağlar ve benzeri maddeler toplanıp, ön işleme tabi tutulup (veya tutulmaksızın) 10 numara yağ veya fuel oil olarak piyasaya girmektedir. Bu nedenle, doğrudan atık yağ kullanarak yapılan baz yağ üretiminin lisans altına alınması bu alandaki piyasa faaliyetlerinin düzenlenmesine ve kontrol altına alınmasına büyük katkı sağlayacaktır. 10 numara yağ adı altında piyasaya giren maddelerin önemli bir kısmının bu alanda lisans yükümlülüğünün olmamasından kaynaklanmaktadır.

Bu amaçla 5015 sayılı kanunda yapılması önerilen değişiklik:

MADDE 3.- Petrol ile ilgili;

a) Rafinaj, işleme, madeni yağ üretimi, depolama, iletim, serbest kullanıcı ve ihrakiye faaliyetlerinin yapılması ve bu amaçla tesis kurulması ve/veya işletilmesi,

Önerilen Metin :

MADDE 3.- Petrol ile ilgili;

a) Rafinaj, işleme, madeni yağ **ve baz yağ** üretimi, depolama, iletim, serbest kullanıcı ve ihrakiye faaliyetlerinin yapılması ve bu amaçla tesis kurulması ve/veya işletilmesi,

3.2-4 : Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğinde Düzeltilmesi Gereken Hususlar :

Yukarıdaki bölümlerde açıklandığı üzere atık madeni ve bitkisel yağlar ve bu maddelerden yapılan çeşitli ürünlerinde bu alandaki piyasa faaliyetine konu edildiği görülmekte ve bilinmektedir. Bu alandaki faaliyetleri çevresel etkileri açısından düzenleyen atık yağların kontrolü yönetmeliği geçen dört yıllık uygulama sürecinde atık motor yağlarının Yönetmelik

hükümlerinde belirlenen kategorilerin dışında işleme tabi tutulduğu, yasal belge ve evrakların düzenlenmediği ve bu alandaki faaliyetlerin kayıt altına alınmadığı görülmüştür. Bu eksikliklerin giderilmesi amacı ile Yönetmelikte yasal sorumluluklar ve yetkilendirmelerin yeniden düzenlenmesi ve atık yağların doğrudan kayıt dışına yönelen uygulamalarının önlenmesi gerekmektedir.,

3.2-5 : Madeni Yağ Lisanslarında Düzenleme Yapılması : Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliği uyarınca madeni yağ lisans koşullarında yeniden bir düzenleme yapılması ihtiyacı ortaya çıkmış bulunmaktadır. . Madeni yağ üretimi depolama, harmanlama, katkılama, paketleme, kalite kontrol ve laboratuvar hizmetlerini kapsayan endüstriyel faaliyetler bütünü (motor yağları, endüstriyel yağlar, transmisyon yağları ana başlıkları altında çok geniş ürün yelpazesini içeren) olması rağmen, özellikle 10 numara yağ uygulamasında görüldüğü üzere, madeni yağ lisansı olan çok sayıda işletme bu alanların hemen hiç birinde faaliyet göstermeksizin, sadece baz yağ alıp tenkeleyip piyasaya sunabilmekte ve yapılan bu işlem lisans gereksinimleri açısından herhangi bir engel ya da sorun teşkil etmemektedir. Bu nedenle madeni yağ üretim lisanslarında yeniden bir değerlendirilme yapılmasında fayda görülmektedir... Örneğin 10 numara yağ gibi sadece madeni yağın belirli bir alanında faaliyet gösterilmesi madeni yağ lisansı için yeterli ön şart kabul edilmemeli, laboratuvar, kalite yönetim sistemleri, otomotiv endüstrisi için ürün sertifikasyonu gibi önemli kriterler madeni yağ lisans ön şartı olarak aranmalı, gerektiğinde madeni yağ lisanslarında bir kategorizasyona gidilmesi sağlanmalıdır.

3-3. İDARİ VE TEKNİK ÖNLEMLER:

3-3-1: Piyasa Hareketlerine Yönelik Bilgi Eksikliğinin Giderilmesi; Sektör Bilgilerinde Şeffaflığın Sağlanması :

Türkiye’de ithal edilen ve üretilen toplam baz yağ miktarı (atık yağ tesisleri ile üretilen ve piyasaya sürülenler dahil olmak üzere) ve solvent gibi akaryakıt harici ürünlerin tüketim miktarlarına ilişkin sağlıklı veriler henüz sektör oyuncularının kullanımına açılmamıştır. Benzer şekilde madeni yağ ürünlerinin ülke toplamı olarak tüketim miktarları, yakıt biodizel üretim ve satış miktarları ile atık yağlardan yapılan üretilere ilişkin yeterli ve güvenilir bilgiler bulunmamaktadır. Bu bilgilerin oluşturulması ve şeffaf olarak sektörün ve ilgili tarafların kullanımına sunulması bu alanda alınabilecek tedbirler ve yapıcı önerilerin gelişmesine daha fazla katkıda bulunacak ve aynı zamanda belirli faaliyet alanlarında yasa dışı uygulamalara veya usülsüzlüklere yönelmenin önünde ciddi bir rakamsal uyarı sistemi sağlayacaktır.

3-3-2 : Kurumlar Arası Eşgüdüm

10 numara yağ üzerinde oluşan vergi kaybı, haksız rekabet ve tüketici kayıplarına neden olan piyasa faaliyetlerinin önlenmesi konusunda birden fazla kurumun eşgüdüm içinde çalışması ile daha etkin bir şekilde başarılabilir. Çevre ve Orman Bakanlığı’nın standartlara uygun olmayan akaryakıt kullanan araçların neden olduğu emisyon ve atık yağların yönetimi konularında önemli ve olumlu katkısı sağlanabilir, benzer şekilde Sanayi Bakanlığı ve TSE’nin madeni yağlara yönelik teknik ve kalite denetimlerinin yanı sıra EPDK ve maliye

denetim ve kontrollerinin eşgüdüm içerisinde yürütülmesi halinde bu alandaki olumsuz faaliyetlerin önlenmesine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

3-3.3 . UYGUNLUK DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

3-4. DENETİM SÜRECİNE YÖNELİK ÖNLEMLER :

3. 4-1: MADENİ YAĞ PİYASA DENETİMLERİ

Akaryakıt sektöründe ulusal marker, lisans ve piyasa faaliyetlerinin denetimi sonucunda kayıt dışı faaliyetlerde önemli ölçüde azalma sağlanmıştır. Buna karşılık madeni yağ alanında yapılan denetimler ağırlıklı olarak lisans denetimi düzeyindedir. Ayrıca 10 numara yağ, sahte biodizel gibi piyasa dışı faaliyetlere yönelik doğrudan bir denetim ve kontrol yapılmamaktadır. Bu faaliyetler rahatlıkla ve açık ortamlarda ilanlar verilerek yapılabilmekte ve herhangi bir caydırıcı denetim görmemektedir.

Bu alanlara yapılacak doğrudan denetim, kontrol ve cezai işlem bu tür faaliyetlerin önlenmesinde önemli bir etken olacaktır. EPDK ve ilgili kamu kurumları birlikte akaryakıt depolarına, rafinerilere ve bayi istasyonlarına eş zamanlı denetim ve kontroller yapabilmekte ve denetimleri ülke genelinde aynı anda uygulayabilmektedir. Dolayısı ile hemen her yerde açık olarak yapılan 10 numara yağ faaliyetine yönelik bir denetimin yapılmaması için hiçbir gerekçe bulunmamaktadır.

3.4-2 : KALİTE VE STANDARDLARA YÖNELİK ÖNLEMLER :

Baz yağ, madeni yağ ve akaryakıt dışı ürünlerin üretim ve tüketiciye sunumunda mevcut standartlara uygun, kalite güvence sistemlerinin uygulanmasının sağlanması, bu tür işletmelerde kalite güvence sistemlerinin yerleştirilmesi ve tamamlanma aşamasında olan standartların yayınlanması hizmet ve ürün kalitesinin gelişmesine yol açacaktır.